

LES LANGAGES
DE LA COMMUNICATION RITUELLE EN EUROPE

KRIZA KÖNYVEK 38.

Sorozatszerkesztők:

Ilyés Sándor

Jakab Albert Zsolt

Vajda András

Les langages de la communication rituelle en Europe

Eds.

Laurent Sébastien FOURNIER

Vilmos KESZEG

Tekla TÖTSZEGI

KRIZA JÁNOS NÉPRAJZI TÁRSASÁG
ASOCIAȚIA ETNOGRAFICĂ KRIZA JÁNOS

KOLOZSVÁR • CLUJ-NAPOCA

2016

Comité scientifique du colloque: prof. dr. V. Keszeg, Université de Cluj-Napoca (Roumanie) ; prof. dr. F. Pozsony, Université de Cluj-Napoca (Roumanie) ; conservateur, chercheur dr. T. Tötszegi, Musée d'Ethnographie de la Transylvanie, Cluj-Napoca.

Comité scientifique Eurethno: prof. K. Verebélyi, Université de Budapest (Hongrie), présidente du Réseau Eurethno; prof. J. Bonnet-Carbonell, Université Montpellier III (France), présidente-fondatrice du Réseau Eurethno ; dr. L. S. Fournier, Université de Nantes (France), Secrétaire du Réseau Eurethno ; prof. V. Keszeg, Université de Cluj-Napoca (Roumanie) ; prof. S. Kovac, Université de Belgrade (Serbie) ; prof. V. Spera, Université du Molise (Italie).

Colocviul « *Les langages de la communication rituelle en Europe* » *XXIXe Atelier du réseau FER-Eurethno du Conseil de l'Europe* a fost organizat de Departamentul de Etnografie și Antropologie Maghiară, Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca și de Muzeul Etnografic al Transilvaniei, Cluj-Napoca.

Colocviul și publicarea volumului a fost finanțat de Agence Universitaire de la Francophonie, Bureau Europe Centrale et Orientale (București).

Lucrările de redactare și publicarea volumului au fost sponsorizate de Biroul de Traduceri Champollion, București.

Biroul de Traduceri®
Champollion

Lector: dr. Szikszai Mária.
Lector lingvistic: Raoul Weiss.
Copertă: Mihai Plătică.
Tehnoredactare: Sütő Ferenc.
Tipărit la IDEA Design+Print.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Les langages de la communication rituelle en Europe / eds.: Laurent

Sébastien Fournier, Vilmos Keszeg, Tekla Tötszegi. - Cluj-Napoca :

Kriza János Néprajzi Társaság, 2016

Conține bibliografie

ISBN 978-973-8439-86-3

I. Fournier, Laurent Sébastien (ed.)

II. Keszeg, Vilmos (ed.)

III. Tötszegi, Tekla (ed.)

39(4)

Contenu

XXIXe Atelier du réseau FER-Eurethno du Conseil de l'Europe . . .	7
Jocelyne Bonnet CARBONELL	
Communication rituelle, oraliture et sacramental	9
Vilmos KESZEG	
Histoire du langage de la communication rituelle en Roumanie au 20 ^{ième} siècle.	15
Kincső VEREBÉLYI	
« L'écriture s'enfuit, mais la parole demeure » Configurations des relations entre l'oral et l'écrit	43
Ligia FULGA	
Rituels associés à la culture du loisir. Etude de cas : trois villages du Pays de la Bârsa	51
Ferenc POZSONY	
Coutumes pascales dans des villages sicules de Háromszék	71
Győző ZSIGMOND	
La coutume populaire du cri au-dessus du village dans la Lande Transylvaine (Câmpia Transilvaniei / Mezőség)	101
Tekla TÖTSZEGI	
Rôle, fonctions et impact de l'image filmée dans le cadre du rituel de mariage contemporain.	111
Fiorella GIACALONE	
Un rite de passage pour les adolescents : les « centogiorni » du bac	119

Vincenzo M. SPERA	
Les nouvelles formes rituelles de la communication votive : imprimerie, photographie, télévision, internet 145
Laurent Sébastien FOURNIER	
Ce que les médias font aux fêtes : réflexions à partir d'exemples provençaux (France) 179
Senka KOVAČ – Lidija B. RADULOVIĆ	
Les sites électroniques des monastères comme forme digitale d'ex-voto. 193
Alfonsina BELLIO	
Télécharger pour croire : prophéties, pratiques rituelles et Internet 211
Szilvia CZINGEL	
Le Mikvé ou bain rituel – le corps de la femme juive orthodoxe et son interprétation dans le milieu juif hongrois entre les deux guerres mondiales 233
A tanulmányok rezüméi 249
Rezumatul studiilor 255

XXIXe Atelier du réseau FER-Eurethno du Conseil de l'Europe

11–13 septembre 2015

Université Babeş–Bolyai de Cluj-Napoca (Roumanie)

« Les langages de la communication rituelle en Europe »

Depuis la fin du XIXe siècle on assiste à une vraie révolution dans les langages de la communication rituelle. L'alphabétisation, l'apparition et la diffusion massive du texte, de l'image reproductible et du cinéma, puis, dans ces dernières décennies, les multimédias, le succès d'Internet et des téléphones portables ont provoqué différents changements radicaux dans les mentalités, les relations sociales et les modes de vie. Ce colloque propose de faire un tour d'horizon de la présence de différents types de médias dans les rites (religieux et profanes), en considérant leur impact sur les langages de la communication rituelle. Nous proposons, comme sujet de réflexion, les questions suivantes : quels sont les contextes dans lesquels l'oralité primaire peut garder son statut ? Comment l'écriture, l'image, le film et les médias de masse acquièrent diverses fonctions spéciales dans la structure des rites ? Quels sont les rites de la production et de l'utilisation de l'écriture, de l'image et du film ? Existe-t-il des différences entre la culture des villes et des villages, des jeunes et des adultes ou des personnes âgées en ce qui concerne l'utilisation des nouveaux langages de la communication rituelle, les attitudes envers les différents types de médias ? En quoi la présence nouvelle des médias dans les rites transforme-t-elle l'oralité et la transmission des gestes rituels ?

Les propositions, précisément centrées sur la problématique du colloque et basées sur des études de cas prises dans différents pays d'Europe, sont attendues à propos des types de rites suivants : les rites festifs saison-

niers, les rites de passage, les rites impliquant une communication entre les diverses générations ou ceux effectués dans le cadre d'une même génération, les rites qui engagent la communication interculturelle et transculturelle, les rites associés aux cultures du loisir, les rites de commémoration (des morts et des événements et figures historiques).

Dates: du 11 au 13 septembre 2015.

Organisateurs locaux: Université Babeş–Bolyai, Faculté des Lettres, Département d'Ethnographie et Anthropologie Hongroise, Cluj-Napoca, Roumanie; Musée d'Ethnographie de la Transylvanie, Cluj-Napoca.

Comité scientifique local: prof. V. Keszeg, Université de Cluj-Napoca (Roumanie) ; prof. F. Pozsony, Université de Cluj-Napoca (Roumanie) ; conservateur, chercheur T. Tötszegi, Musée d'Ethnographie de la Transylvanie, Cluj-Napoca.

Comité scientifique Eurethno: Prof. K. Verebélyi, Université de Budapest (Hongrie), Présidente du Réseau Eurethno; Prof. J. Bonnet-Carbonell, Université Montpellier III (France), Présidente-fondatrice du Réseau Eurethno ; Dr. L. S. Fournier, Université de Nantes (France), Secrétaire du Réseau Eurethno ; Prof. V. Keszeg, Université de Cluj-Napoca (Roumanie) ; Prof. S. Kovac, Université de Belgrade (Serbie) ; Prof. V. Spera, Université du Molise (Italie).

A tanulmányok rezüméi

CARBONELL, Jocelyne Bonnet

egyetemi tanár, Montpellier (Franciaország)

Rituális, orális és szakrális kommunikáció

A rituális kommunikációt – akárcsak magát a rítust – a kultúra határozza meg, valamint annak a csoportnak az identitása, amely a kultúrát használja. A kommunikáció hiedelmeken és meggyőződéseken alapszik, részvételt feltételez, s épp ezért direkt közösséget formál. Szerkezetében megtalálhatók az aktusok, a gesztusok, a testbeszéd (látható kód), a beszéd, az ima, az ének, a hang (akusztikus kód), a mentális és a spirituális reprezentációk. A médiumok története a rituális kommunikáció folyamatos változására figyelmeztet.

KESZEG Vilmos

egyetemi tanár, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár (Románia)

A rituális kommunikáció nyelvének története Romániában, a 20. században

A 20. századi, radikális politikai, társadalmi és kulturális változások befolyásolták mind az ünnepek struktúráját, mind jellegét. A mezőgazdaság és az ipar átalakítása, akárcsak a politikai és történelmi események a települések lakosságának összetételében jelentős változásokat okoztak, jelentősen változott az életforma és a mentalitás. Új kitalált hagyományok jelentek meg, amelyek új kommunikációs nyelvet és tartalmakat alkalmaztak. A szerző négy különböző médium szociális alkalmazásának alkalmait, műfajait és funkcióit tekinti át, ezek: az oralitás, az írás, a kép és a tömegmédia.

VEREBÉLYI Kincső

egyetemi tanár, Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, az EURETHNO elnöke (Magyarország)

A szó elszáll, az írás megmarad

A szóbeliséget mint emberi jelenséget különböző nézőpontokból vették vizsgálat alá. A kérdésre a folklorisztikának is reflektálnia kell, tekintve, hogy hosszú időn keresztül a szájhagyományt vizsgálta. A 19. században, a folklorisztikai kutatások kezdetén az oralitás poétikai, kulturális, etnikai stb. jellegét hangsúlyozták. Ebben az időszakban, különösen a költészet esetében, a szóbeli és írott alkotásokat nem határolták el egymástól. Idővel az oralitást és az írást egy evolúciós fejlődésvonal alap-

ján kezelték, amely vonalon az írás az orálisnál előnyösebb helyet foglalt el. Mások, mint például McLuhan szerint az orális és az írás két különböző, egymással összehágható kulturális jelenséget képvisel. Hogyan viszonyul a szájbeliséghez a mi, különböző kifinomult kommunikációs eszközökkel elárasztott társadalmunk? A tanulmány az oralitásnak napjaink társadalmában elfoglalt helye vizsgálatára tesz kísérletet, amikor is az orális és az írás nincs folytonossági, evolúciós, sem egymást kizáró viszonyban; mindkettő szorosan egy-egy bizonyos, eltérő típusú társadalom termelési, kommunikációs és tárolási adottságainak rendelődik alá.

FULGA, Ligia

néprajzkutató, igazgató, Brassói Néprajzi Múzeum (Románia)

A szórakozási kultúrába épülő rítusok.

Esetelemzés: három barcasági (Erdély) falu példája

Három barcasági faluban végzett recens kutatás azt tanúsítja, hogy a közösségek által több száz éven át gyakorolt régi rítusok már a 20. század elejétől változtatni kezdték üzenetüket vagy új kifejezési formák vették át helyüket, amelyeket Brassó városi életformája, az erdélyi közösségek modernizálódása befolyásolt. A szabadidő eltöltésének a csoportsszolidaritást szervező új strukturái jelentek meg; ezeket az egyház és az iskola irányította és felügyelte. A 21. század kezdetétől a hagyományos rítusok mediatizált látványosságok keretévé váltak, amelyek a szórakozást igénylő fogyasztókat szólítják meg. Az esetelemzés a böjt kezdetét képező Lásata Secului (húshagyó) szokásának dinamikáját mutatja be. Az apácai rítus még őrzi a farsang rituális szemantikáját; Keresztényfalván a hagyományos farsangi elemek mellett modern rítuselemek jelentek meg; Prázmáron a hagyományos szokás Palacsintafesztivállá alakult át.

POZSONY Ferenc

egyetemi tanár, akadémikus, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár (Románia)

Húsvéti szokások a háromszéki falvakban

Jelen tanulmány a háromszéki székely közösségek húsvéti szokásait mutatja be. Az itt élő székely magyarok elsősorban református és unitárius hiten élnek, de a tájegység északi sávjában már népes, színterminológus települések is találhatóak. A vidék egyik legjelentősebb ünnepköre napjainkban is a húsvét. Az ünnepi szent időben megszervezett népszokások idején fiatalok és idősek, legények és lányok, férfiak és asszonyok rugalmasan közlekedhetnek, átjárhatnak a különböző családi (privát) és publikus, lakott és mezei (gazdasági), profán és szakrális terek között. De már az is megfigyelhető, hogy a karácsonyhoz hasonlóan, az emberek egyre inkább bezárkóznak otthonukba, privát világukba. Tehát az ünnepkör fokozatosan elveszíti nemcsak korábbi közösségi és publikus jellegét, hanem számos szakrális vonatkozását is.

ZSIGMOND Győző

egyetemi tanár, Bukaresti Tudományegyetem (Románia)

A hegybekiáltás erdélyi (mezőségi) szokása

A szerző 1980–2007 között végzett terepmunkát az Erdélyi Mezőség magyar településein. Az együttélés a régió magyar és román lakosságának szokásaiban változásokat eredményezett. A hegybekiáltás az erkölcsi szabályokat érvényesítő véleménynyilvánítás; a szokás az érvényben lévő helyes, erkölcsös életformát népszerűsíti. Ugyanakkor a generációk közötti egyetértés és kommunikáció eszköze. A szokás egyaránt megtalálható a magyar és a román lakosság hagyományai között. A két etnikus szokásmodell azonban csupán részlegesen fedli le egymást. A magyar ajkú lakosság szokásában néhány sajátos elem fordul elő: több benne a titokzatosság, a párbeszéd idegen (román) nyelvű betéteket tartalmaz; ugyanakkor összekapcsolódik a kapu kicserélésének játékos mozzanatával.

TÖTSZEGI Tekla

kutató, aligazgató, Erdélyi Néprajzi Múzeum, Kolozsvár (Románia)

A film szerepe és hatása a kortárs lakodalmi szertartásban

Az előadás egy, a Kolozsváron és környékén lakodalmakat filmező vállalkozás filmanyagának elemzésére tesz kísérletet. Arra kérdez rá, hogyan változtatta meg a lakodalom szerkezetét, idő- és térbeli folytonosságát, a szereposztást, az etnikai és vallási szimbólumok használatát a képek felhalmozása.

GIACALONE, Fiorella

egyetemi tanár, Perugia-i Tudományegyetem (Olaszország)

A fiatalok átmeneti rítusa : az érettségi előtti « száz nap »

« A száz nap rítusa » Olaszországban alakult ki az utóbbi évtizedekben, életkorhoz és az iskolai kultúrához kötődik. Az érettségi vizsga előtt száz nappal kerül rá sor; ugyanakkor utal az érettségien megszerzhető legnagyobb vizsgajegyre, Napóleon uralkodási idejére, a százéves háborúra. Minden osztály fiataljai maguk szervezik meg egy vidéki házbán, ahol három napot töltenek együtt, ahol az ételt maguk készítik el, s megünneplik tanulmányaik közelgő befejeződését. Olaszország minden régiójában sajátos szertartások vannak érvényben, ilyen a jó vizsgaeredményekért való imamondás, amelyet különböző szentekhez intéznek, mint amilyen Szent Expeditus, aki a végzős diákok patrónusa.

A rítus formái jelzik, hogy mennyire fontos az olasz fiatalok számára az életkor változásának megünnepzése olyan szertartásokkal, amelyeket gyakran ők találnak ki; az eseményt a saját kommunikációs hálózatukon közvetítik, a szervezés és az eseményről való beszámoló idején. Ezekben az új rítusokban egyaránt szerephez jutnak az oralitás, az internet (Facebook), akárcsak hagyományos vallásos votív

eljárások (szentekhez való fordulás). A jelen tanulmány a modern rítusokra reflektál, azoknak a fiataloknak az átmeneti rítusát elemezve, akik a laikus felfogás szerint a hagyományokat reprodukálják.

SPERA, Vincenzo M.

egyetemi tanár, Molise-i Tudományegyetem (Olaszország)

A fogadalmi kommunikáció újabb formái: nyomtatványok, fotók, televízió, internet

A tanulmány az 1974 óta dél-olaszországi szentélyekben gyűjtött dokumentumokat mutatja be és elemzi. A hangsúly a kortárs fogadalmi tárgyakra esik, amelyek új kifejezési formákat érvényesítenek. Az új kommunikációs lehetőségek a csodák történetében új korszakot nyitottak. Az istenség és a vallásos gyülekezet kapcsolata explicitebb, direktebb és személyesebb lett. Az elemzés a szöveg– kéziratos vagy nyomtatott –, fénykép formájú, a nemzeti és lokális televízióban és az interneten bemutatott felajánlásokra összpontosít. Ezeknek az új felajánlásoknak a tanulmányozása lehetővé teszi az átalakulásban lévő vallásos folyamatok elmélyült vizsgálatát, valamint az új kommunikációs formák fogadalmi kommunikációban való alkalmazásához szükséges készségek felmérését.

FOURNIER, Laurent Sébastien

egyetemi docens, Nantes-i Tudományegyetem, az Eurethno titkára (Franciaország)

A média az ünnepekben : reflexiók provence-i példákra

Jelen tanulmány a médiának a provence-i ünnepek átalakításában betöltött szerepét követi nyomon. A történetiség elvét követve a vizsgált időszakot több időegységre tagolja. Az egyes időegységekhez a média különböző típusait társítja. Az első időegységben a szépirodalmi művek játszanak meghatározó szerepet az ünnepekről forgalmazott kép megteremtésében, a szerzők az ünnepet szervező közösségen kívüli személyek. A második időegységben, a sajtó és a televízió előretörésével az ünnepekről szóló diskurzust az újságírók irányítják, akik a helyi társadalom tagjainak vallomásait rögzítik. Napjainkban a hordozható telefon és az internet segítségével a lokális közösségek tagjai maguk dokumentálják a saját gyakorlataikat.

KOVAČ, Senka – RADULOVIĆ, Lidija B.

egyetemi tanár, Belgrádi Tudományegyetem (Szerbia)

Digitális fogadalmi felajánlások kolostorok webhelyein

A digitális világ a vallásos megnyilatkozások és gyakorlatok új potenciális területeinek bizonyult. A 21. század kezdetétől az elektronikus vallásos kommunikáció

a vallásos identitás, a vallási közösségek és az internet rituális használata kutatásának területévé és forrásává vált. A szerb ortodox egyház által létrehozott több webhely elemzése által a jelen tanulmány arra tesz kísérletet, hogy az egyház által alkalmazott új, a hívők és az Úr közötti spirituális kommunikációs eszközök természetét, a szent helyek az ima, a vallomás és a köszönet továbbítása általi megtapasztalását értelmezze.

BELLIO, Alfonsina

kutató, Francia Nemzeti Tudományos Kutatóközpont (CNRS),
Társadalmak, Vallások, Laicitás Kutatócsoport (GSRL), Párizs (Franciaország)

Proféciaik, rituális gyakorlatok és az internet

Az 1990–2000-es években megsokasodott azoknak a kutatásoknak a száma, amelyek az új kommunikációs formák és a vallásosság kapcsolatát, a hit formáinak és gyakorlatainak megsokasodását vizsgálták. Jelen tanulmány három kortárs, a kalábriai egyház által támogatott misztikus, Fratel Cosimo, Natuzza Evolo és Maria Marino hivatalos honlapját elemzi. Az új médiumban zajló diskurzus elemzésében a szerző figyelme a biografikus narratívumokra irányul, amelyek a proféciaik, az egyház üzenetének hihetőségét támasztja alá.

CZINGEL Szilvia

tudományos koordinátor, Centropa Alapítvány, Budapest (Magyarország)

A Mikvé avagy a rituális fürdő – az ortodox zsidó nő teste és ennek értelmezése a két világháború közötti magyar zsidó közösségben

Az, hogy egy zsidó ember rituálisan tiszta vagy tisztátalan-e, olyan központi kérdés, ami szabályozza részvételét a mindennapokban és a szertartásokban. A mikve az egyén, a közösség és a zsidóság számára a tisztaság és szentség kettőségét hordozza, és az ortodox zsidó élet megszervezésének része. A mikve a Talmudban nagyon részletesen szabályozott fürdő nők és férfiak számára egyaránt. Nem csupán egy fürdésre-tisztálkodásra kialakított építmény, hanem vallási intézmény, ahol az ott elvégzett rítusok sora szigorú struktúrában képzelhető csak el. A rituális alámerülés isteni parancsolat, tehát kötelező érvényű volt egy ortodox család életében a két világháború között. A tanulmány a holokauszt előtti időszak Kárpát-medencei ortodox zsidó közösségeinek mikve használatát mutatja be.

Rezumatul studiilor

CARBONELL, Jocelyne Bonnet

profesor universitar, Montpellier (Franța)

Comunicație rituală, orală și sacră

Comunicația rituală – ca și ritul – este determinată de cultură, precum și de identitatea acelei comunități, care o utilizează. Comunicația se bazează pe superstiții și convingeri, presupune o participare directă, și prin urmare, creează comunitate. În structura comunicației întâlnim codul vizual (acte, gesturi, limbajul corpului), cel acustic (discurs, rugăciune, cântec, sunet), precum și reprezentări mentale și spirituale. Istoria mediilor ne arată metamorfoza continuă a comunicației rituale.

KESZEG, Vilmos

profesor universitar, Universitatea Babeș–Bolyai, Cluj-Napoca (România)

Istoria limbajului comunicării rituale din România, în secolul al 20-lea

Schimbările radicale politice, sociale și culturale din secolul al XX-lea au afectat structura și caracterul sărbătorilor. Transformarea agriculturii și a industriei, precum și evenimentele politice și istorice au produs mari schimbări în componența populației localităților, în modul lor de viață și în mentalitate. Noi tradiții inventate și-au făcut apariția, cu un nou limbaj și conținut. Autorul trece în revistă ocaziile, genurile și funcțiile utilizării a patru medii diferite: oralitatea, scrisul, imaginea și mass-media.

VEREBÉLYI, Kincső

profesor universitar, Budapesta, Universitatea Eötvös Loránd,
președinte EURETHNO (Ungaria)

Vorbele zboară, scrisul rămâne

Oralitatea ca fenomen uman a fost cercetată din diferite perspective. Intrucât de mult timp tradiția orală constituie obiectul cercetării ei, însăși etnologia trebuie să formuleze o viziune asupra acestui fenomen. În secolul al XIX-lea, la începuturile cercetărilor folclorice, au fost accentuate mai ales calitățile estetice, culturale, etnice etc. ale oralității. În această perioadă, operele orale și scrise nu au fost delimitate. Cu timpul, oralitatea și scrisul au fost localizate pe o axă de evoluție, unde scrisul ocupă un loc mai avantajos. Alții, ca McLuhan de exemplu, afirmă că oralitatea și scrisul reprezintă fenomene culturale incompatibile. Cum este interpre-

tată oralitatea în epoca noastră, inundată de sisteme comunicaționale sofisticate? Studiul este o încercare a analizei statutului oralității în zilele noastre, unde între oralitate și scris nu există nici o relație de succesiune, dar nici de contradicție; ambele sunt supuse posibilităților de elaborare, de comunicare și depăstrare ale mesajelor, ale unor societăți distincte.

FULGA, Ligia

director, etnolog, Muzeul de Etnografie din Brașov (România)

Ritualuri asociate cu cultura loisir-ului. Studiu de caz: trei sate din Țara Bârsei –Transilvania

Cercetările recente în trei localități din Țara Bârsei ne-au condus la concluzia că vechile ritualuri practicate de sute de ani de comunitate, deja la începutul sec. al XX-lea își modifică mesajele de comunicare sau sunt înlocuite cu manifestări noi, influențate de stilul de viață al orașului Brașov, de modernizarea societății transilvănene în ansamblul ei. Se remarcă o nouă percepție de practicare a timpului liber, organizat de structuri asociative înființate în acest scop, care aveau rolul de a exprima solidaritatea de grup în general; acestea erau coordonate și supravegheate de biserică și școală. La începutul sec. al XXI-lea asistăm la utilizarea ca pretext a unui ritual străvechi pentru a transforma evenimentul într-un spectacol mediativ cu mare impact pentru consumatorii de *loisir*. Studiul de caz prezintă dinamica obiceiului de Lăsata Secului folosind ca aplicație cercetările în localitatea Apața, care încă păstrează semantica rituală a *Farsang*-ului; analizăm inadecvările deja apărute în practicarea *Fasching*-ului la Cristian relevând primele elemente de „modernitate” ale ritualului iar astăzi constatăm la Prejmer că acest obicei tradițional este transformat în *Festivalul Clătitelor*.

POZSONY, Ferenc

profesor universitar, academician, Universitatea Babeș–Bolyai, Cluj-Napoca

Obiceiurile pascale din Trei-Scaune (România)

Prezentul studiu prezintă obiceiurile pascale din regiunea Trei-Scaune. Populația maghiară a acestei regiuni practică religiile protestante (cea reformată și unitariană), respectiv religia romano-catolică, în partea estică a Secuimii. Paștele este unul dintre cele mai importante sărbători. În cadrul acestui rit, persoanele în vârstă și cele tinere, feciorii și fetele, bărbații și femeile, traversează în mod flexibil granițele dintre sfera privată (familială) și cea publică, cea locuită și cea agricolă (economică), cea profană și sacrală. În ultima perioadă însă se observă o delimitare de tradiții, ca și în cazul obiceiurilor de crăciun, oamenii izolându-se în locuințele lor. Treptat, obiceiurile pascale își pierd caracterul colectiv și public, cât și cel sacral.

ZSIGMOND, Győző

profesor universitar, Universitatea din București (România)

Obiceiul strigării peste sat (Câmpia Transilvaniei, Transilvania)

În perioada 1980–2007 autorul a efectuat cercetări pe teren în comunitățile maghiare din regiunea Câmpiei Transilvaniei. Datorită coexistenței, atât în tradițiile populației maghiare cât și române au intervenit diferite schimbări. Strigarea peste sat este o formă a validării opiniei publice legată de regulile morale; obiceiul popularizează regulile unei conduite corecte. Totodată, el este o formă tradițională a consensului și a comunicării dintre diferitele generații. Obiceiul se regăsește atât în tradiția maghiară cât și în cea românească. Însă cele două tradiții etnice corespund numai într-o anumită măsură. În tradiția maghiară regăsim câteva elemente specifice: mai mult mister, utilizarea limbii străine (a limbii române); tradiția poate să se asocieze cu obiceiul mutatul porților.

TÖTSZEGI, Tekla

cercetător, director adjunct, Muzeul Etnografic al Transilvaniei, Cluj-Napoca (România)

Rolul și efectul filmului în ceremonia contemporană de căsătorie

Prezentul studiu are ca principală sursă colecția de filme produs de un întreprinzător specializat în immortalizarea nunților din orașul Cluj și din împrejurimi. Pe baza acestor documente devin vizibile schimbările produse de stocarea imaginilor simbolice în structura obiceiului, în continuitatea lui în timp și în spațiu, în casting, dar și în similitudinea și în diferențele comunităților, în funcție de apartenența lor etnică, confesională.

GIACALONE, Fiorela

profesor universitar, Perugia (Italia)

Un rit de pasaj al tinerilor : « cele 100 zile înainte de bacalaureat »

Ritul celor « 100 zile » a apărut în Italia în ultimele decenii și se leagă de o anumită vârstă și de cultura școlărilor. Are loc cu 100 zile înainte de bacalaureat, și în același timp se referă și la nota maximă care poate fi obținută la bacalaureat, la perioada de domnie a lui Napoleon, la războiul de 100 ani. Ritul este organizat de fiecare clasă, într-o casă de la țară, unde timp de trei zile tinerii consumă mâncărurile gătite de ei înșiși și sărbătoresc apropierea sfârșitului studiilor. În diferitele regiuni ale Italiei sunt practicate diferite forme ale ritului, cu diferite rugăciuni adresate diferiților sfinți ca Sfântul Expeditus, patronul absolvenților.

Variantele ritului dovedesc cât de importantă este pentru tinerii italieni marcarea schimbării vârstei prin ceremonii noi inventate de ei; organizarea și popularizarea se face prin rețelele lor de comunicare. În acest nou ritual se regăsesc

comunicarea orală, utilizarea Internetului (Facebook), cât și practici votive religioase tradiționale (recurgere la sfinți). Prezentul studiu prezintă riturile moderne ale generației tinere, despre care se afirmă că reproduc practici tradiționale.

SPERA, Vincenzo M.

profesor universitar, Universitatea din Molise (Italia)

**Noile forme ale comunicării votive:
tipărituri, fotografii, televiziune, internet**

Prezentul studiu prezintă și analizează documentele colectate din sanctuarele din Italia meridională, din anul 1974. Accentul cade pe formele contemporane ale obiectelor ex-voto, care utilizează forme noi de exprimare. Formele noi de comunicare au deschis o eră nouă în istoria miracolelor. Relația dintre divinitate și comunitatea religioasă a devenit mai explicită, mai directă și mai personală. Analiza se focusează asupra angajamentelor în formă de text – manuscris sau tipărit –, de fotografie, transmis prin televiziunea națională sau locală sau prin internet. Analiza acestor forme noi de angajament face posibilă studierea aprofundată a proceselor religioase în transformare, precum și a capacităților necesare pentru utilizarea noilor forme comunicaționale în comunicarea ex-voto.

FOURNIER, Laurent Sébastien

conferențiar universitar, Universitatea din Nantes, secretar Eurethno (Franța)

Cum transformă mass-media sărbătorile: exemple din Provence

Prezentul studiu urmărește efectul mass-mediei asupra sărbătorilor din Provence. Studiul urmărește principiul etno-istoriografic, divizând perioada cercetată în secvențe temporale, după care fiecare secvență este asociată cu diferite tipuri ale mass-mediei. În prima secvență diferitele sărbători sunt prezentate în opere literare, autorii cărora sunt străini de comunitățile care organizează sărbătorile. În secvența următoare, odată cu răspândirea presei și a televiziunii, discursul este organizat de jurnalist, care surprinde și publică mărturiile populației locale. Utilizarea telefoanelor portabile și a internetului, în zilele noastre permite comunităților locale să-și documenteze propriile obiceiuri.

KOVAČ, Senka – RADULOVIĆ, Lidija B.

profesor universitar, Universitatea din Belgrad (Serbia)

Forme digitale ex-voto pe site-urile electronice ale mănăstirilor

Universul digital a devenit un teren nou al manifestărilor și practicilor religioase. De la începutul secolului al XIX-lea comunicarea religioasă electronică reprezintă

domeniul și sursa cercetării identității și a comunităților religioase și a utilizării rituale a Internetului. Prin analiza a mai multor site-uri create de biserica ortodoxă sârbă, prezentul studiu interpretează cunoștințele referitoare la noile instrumente utilizate de biserică în comunicarea credincioșilor cu Divinitatea, percepția de către enoriași a spațiului sacru în timpul transmiterii rugăciunilor, a mărturisirilor și a mulțumirilor lor.

BELLIO, Alfonsina

cercetător, Centrul Național Francez de Cercetări Științifice (CNRS),
Centrul de Studii „Societăți, Religii și Laicitate” (GSRL), Paris (Franța)

Profeții, practici religioase și internetul

În anii 1990–2000 s-a înmulțit numărul cercetărilor care vizează relația dintre formele noi de comunicare și practicile religioase, înmulțirea formelor și metodelor de practicare a credinței. Prezentul studiu analizează site-ul a trei mistici contemporani susținuți de biserica din Calabria, Fratel Cosimo, Natuzza Evolo și Maria Marino. În analiza discursului, care are loc în media nouă, autorul își orientează atenția spre narațiunile biografice menite să susțină credibilitatea profețiilor, a mesajelor bisericăști.

CZINGEL, Szilvia

coordonator științific, Fundația Centropa, Budapesta (Ungaria)

Mikva sau baia rituală – corpul evreiceii ortodoxe și interpretarea acestuia în rândul evreilor maghiari în perioada interbelică

În cazul în care corpul unui evreu este sau nu curat, este o problemă primordială care influențează participarea lui în viața cotidiană și în ritualuri. În cazul evreilor, mikva reprezintă pentru individ și comunitate dualitatea dintre puritate și sfințenie, și este elementul cel mai organic al vieții evreilor ortodocși. Mikva este baia descrisă în detaliu în Talmud, destinată atât bărbaților cât și femeilor. Nu este numai o construcție, ci și o instituție religioasă, unde este practică o structură strictă a riturilor. Îmbăierea este o poruncă divină, deci practicare ea a fost obligatorie în viața familiei în epoca interbelică. Studiul prezintă tradiția băii rituale a comunităților evreiești din Bazinul Carpatic dinaintea Holocaustului.